

BOJ NA DVOCH FRONTÁCH

(Desať rokov od aprílového zasadania ÚV KSČ)

Po krízových rokoch vo vývoji našej spoločnosti a strany, rokoch, ktoré vyvrcholili pokusom o kontrarevolučný zvrät, prišlo v apríli (17.) 1979 nové vedenie strany na čele so s. G. Husákom, ktoré znamená medzník vo vývoji našej spoločnosti, v dejinách našich národov. Revolučný obrat v apríli 1969 súčasne znamenal aj koniec všetkých pokusov o „reformu“ socializmu a o „vylepšenie“ marxizmu. Prestali i nechutné a dogmatické „ťahanie“ o dialóg (aj zo strany komunistov a kresťanov), ktorý bol vlastne len monológom zo strany tých, ktorí pred aprílom 1969 ovládali mocenský aparát v strane a spoločnosti.

Pokladáme za potrebné vracieť sa ku kritike revizionistických koncepcií vo vývoji filozofického myslenia na Slovensku hlavne preto, že boj proti revizionizmu je *trvalou* úlohou marxisticko-leninských revolučných strán, že revizionizmus vždy parazitoval a parazituje na ťažkostiach socialistickej výstavby (revolučného hnutia vôbec), zneužíva absenciu marxistického riešenia aktuálnych problémov rozvoja socializmu.

Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ bolo zavŕšením prvej etapy boja proti revizionizmu — súčasne (spolu s ďalšími dokumentmi strany — XIV., XV. zjazd) tvorí *trvale platné východisko kritiky revizionizmu* (odhaľovanie jeho zdrojov i dôsledkov tak vo všeobecnej rovine, ako aj v konkrétnych historických podmienkach Československa).

V rámci celkového ideologického boja proti revizionizmu sa aj v oblasti filozofie za uplynulých desať rokov dosiahli *viaceré pozitívne výsledky* (v kritickej analýze existenciálno antropologickej, ako aj v analýze scientisticko-pozitivistickej tendencie revizionizmu). Sú to však výsledky parciálne, *komplexná* analýza vývinu filozofie v rokoch narastajúcej krízy zatiaľ vykonaná nebola. S odstupom času je možné a potrebné kritickú analýzu prehĺbiť, čo sa má uskutočniť v chystanom zborníku *Revizionizmus vo filozofickom myslení na Slovensku*. Konečne aj

vnútorná i medzinárodná situácia nás každodenne presvedčuje o tom, že reakčné elementy široko využívajú rôzne (modifikované, staronové) podoby revizionizmu pre svoje útoky voči reálnemu socializmu.

Rozvíjanie ideologickej funkcie marxisticko-leninskej filozofie tvorí neoddeliteľnú súčasť jej celkových úloh (poslania) v rozvoji socialistickej vedy, revolučnej praxe, v utváraní spoločenského vedomia.

Účinnosť v napĺňaní tejto funkcie je nerozlučne spojená s novým prínosom filozofického bádania.

Dnes vieme, že kríza r. 1968—1969 mala svoje korene a príčiny už v r. 1963—1967, na ktoré poukazuje *Poučenie z krízového vývoja*... Ťažkosti boli objektívneho a subjektívneho rázu, spočívali v podstate v politike a súviseli aj so zložitou socialistickú výstavbu, s problémami, ktoré strana pod vedením A. Novotného nebola schopná riešiť, a tým boli otvorené i objektívne predpoklady pre nástup oportunistických síl v strane. Prirodzene, k týmto objektívnym faktorom pristupovali aj subjektívne príčiny, spočívajúce v nedôslednom uplatňovaní leninských princípov, v netriednom prístupe k spoločenským problémom — v podceňovaní ideologickej práce, v neschopnosti pozitívneho teoretického riešenia problémov socialistického rozvoja spoločnosti a v nedostatočnej bdelosti — nad čistotou marxizmu-leninizmu. Za týchto podmienok sa postupne formovala pravicovo-revizionistická skupina v strane ktorá nekládla medze prenikaniu deštruktívnych elementov a myšlienok do nášho spoločenského života, ale sama bola nositeľkou tejto deštrukcie. „Pravica viedla cieľavedomý útok proti všetkým základným hodnotám a normám socializmu a systematicky rozhlodala stranu i celý politický socialistický systém. Tento široko založený nápor jej umožňovalo to, že A. Dubček, ktorý mal najprv dôveru v strane i v krajine, postupne ustupoval z marxisticko-leninských pozícií, dostával sa do vleku pravicovo-oportunistických a protisocialistických síl, až sa napokon stal ich symbolom.“ (*Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ.*)

V tejto situácii sa na pomerne širokom fronte v oblasti ideologickej, vo filozofii, sociológii, v politickej ekonómii a v iných spoločenských vedách uplatňovali nositelia oportunizmu a revizionizmu, ktorí rozkladali základné hodnoty a normy socializmu a celý socialistický politický systém.

V súlade s týmto frontálnym útokom pravice pôsobili aj rôzne politické, filozofické a sociologické teórie. Snažili sa (oportunisti) aj „hlbšie“ vedecky zdôvodniť základné tézy „demokratického socializmu“ a politického pluralizmu, ktorých reprezentantom bol najmä Zd. Mlynář. Už niektoré filozofické práce (napr. Kosíkova *Dialektika konkrétného*) pripravovali aj teoretické zázemie pre oportunistickú ofenzívu na širokom fronte (vo vede, filozofii, v kultúre a umení). Ďalšie práce ako Kalivodove, Průchove, Machovcove, Gardavského a i. v Čechách a na Slovensku najmä state a články M. Kusého stali sa inšpiráciou pre odklon

od marxisticko-leninskej filozofie. Prejavovali sa tu veľmi silné vplyvy scientizmu, neopozitivismu, fenomenológie, antropologizmu a masarykizmu a dokonca pod vplyvom R. Garaudyho diali sa aj pokusy o „syntézu teológie a marxizmu“ [V. Gardavský, M. Machovec, J. Hranička a i.]. V týchto rokoch boli u nás v „móde“ myšlienky a teórie M. Heideggera, R. Garaudyho, R. Dahrendorfa, T. Parsonsa, H. Marcuseho, Teilharda de Chardina a iných buržoázných mysliteľov.

Toto prenikanie buržoázných teórií a systémov dialo sa *pod heslom „očisty“ marxizmu, „tvorivého“ rozvíjania marxizmu, ale išlo v podstate o revíziu jeho základných kategórií*. Prirodzene, nezostalo sa len v oblasti teoretickej, abstraktnej, „čisto“ filozofickej. Hľadali sa argumenty a dôvody pre teóriu „socializmu s ľudskou tvárou“. Aj tí, ktorí to „dobré“ mysleli so socializmom, sotva postrehli, že v politickej praxi ide o propagovanie tzv. „demokratického socializmu“ v duchu ideológie socialistov a sociálnych demokratov. Zmyslom tejto horlivej teoretickej a politickej aktivity oportunistov bolo, aby sme sa vzdali internacionalizmu, učenia o revolúcii a o diktatúre proletariátu. Podľa týchto teoretikov tézy o straníckosti a triednosti boli v zrejmom rozpore s demokraciou, s humanizmom a aj so „zmyslom našich dejín“. Proti marxistickej ideológii, údajnému „dogmatizmu“ marxizmu a marxistickej „štátnej“ filozofii hlásali sa teórie politického a filozofického pluralizmu a demokratického socializmu.

Nástup revizionistických a oportunistických myšlienok mal ďalekosiahle dôsledky. Rozkladala sa strana a štát i politický systém moci robotníckej triedy, vyvracali sa základy socializmu v teórii, v ekonómii, ideológii, kultúre a umení, podrávalo sa naše medzinárodné postavenie, naše miesto v sústave socialistických štátov a najmä náš vzťah k Sovietskemu zväzu. „V auguste 1968, hovorí sa v už spomínanom *Poučení*, vznikla v Československu vyhrotená kontrarevolučná situácia a naša krajina sa dostala na pokraj občianskej vojny. Na program dňa prišla so všetkou ostrosťou otázka „kto z koho“. Buď kontrarevolúcia opierajúca sa o podporu medzinárodnej reakcie dovŕši svoje zhubné dielo, alebo sa socialistickým silám podarí kontrarevolúciu odraziť a obrániť vec socializmu... Augustová internacionálna akcia na záchranu socializmu v ČSSR utvorila pevné zázemie pre československých komunistov, ktorí vďaka tejto pomoci mohli plne rozvinúť vlastný politický zápas proti kontrarevolučným, protisocialistickým a pravicovooportunistickým silám a prekonať politickými prostriedkami kontrarevolučnú hrozbu veci socializmu v ČSSR.“

Aprílové zasadnutie ÚV KSČ utvorilo objektívne predpoklady pre priaznivý vývoj nielen v politike a ekonómii, ale znamenalo aj začiatok obratu v ideológii a v celej nadstavbovej sfére. Tu spočíva základ i pre ďalšie stranícke dokumenty, ako aj pre rozpracovanie rozvoja našej vedy, filozofie a kultúry v základnom výskume Štátneho programu a v Jednotnom programe spoločenských vied. Naše spoločenské vedy, medzi

nimi aj filozofia, zapájali sa do riešenia úloh, ktoré nové vedenie strany na čele so s. G. Husákom postavilo pre celý náš ideologický front. V týchto úlohách a v programe spoločenských vied sa zdôrazňuje potreba i ďalej viesť boj proti oportunistickým silám a „súčasne pozitívne riešiť úlohy spojené s náročnými požiadavkami budovania socialistickej spoločnosti“.

V duchu XV. zjazdu Komunistickej strany Československa plnia naše spoločenské vedy i naša marxisticko-leninská filozofia veľmi náročné, zodpovedné a závažné úlohy. Ide o hlbší výskum a analýzu zákonitostí vývoja socialistickej spoločnosti, najmä terajšej etapy rozvinutého socializmu, o jej triedno-sociálnu štruktúru a o jej miesto v sústave socialistických štátov. Tieto problémy, ako aj politiku strany, nie je možné nebrať do úvahy aj v širokých medzinárodných súvislostiach: v boji za mier, demokraciu a socializmus.

Sú to ďalej zložité problémy socialistickeho spôsobu života, problémy socialistickeho vedomia a myslenia a v súvislosti s tým aj rozvoj myslenia na Slovensku a výskum tendencií a perspektív našej spoločnosti vo všetkých smeroch. V súvislosti s problematikou komplexného formovania vedomia socialistickeho človeka aj nášmu filozofickému mysleniu sa zvyšujú výskumné a teoretické úlohy. S tým všetkým súvisí aj otázka vedeckého svetonázoru, socialistickej morálky a kritika rôznych vplyvov buržoáznej filozofie a ideológie, neopozitivismu, scientizmu, štrukturalizmu a u nás zvlášť i vplyvov masarykizmu a klerikálnej filozofie. Z množstva problémov a úloh nemožno vynechať ani výskum vedecko-technického pokroku a s tým súvisiace nové javy a objavy v prírodných vedách, ktorých teoretické a filozofické aspekty sa nesmú zanedbávať.

State a články, ktoré uverejňujeme na tomto mieste, v širších súvislostiach analyzujú niektoré aspekty ideologického boja na rôznych úsekoch filozofie, sociológie, dejín filozofie, ateizmu a kritiky hlásateľov revizionizmu a oportunizmu.

Sme presvedčení, že naše spoločenské vedy, medzi nimi aj filozofia, splnia svoje úlohy a okrem svojej vlastnej odbornej problematiky (a fakticky v súvislosti s ňou) zapoja sa pozitívne do širokého ideologického frontu politickej angažovanosti za socializmus.

Redakcia